

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع: تشخیص اوقات/مواقیت الصلاة

در بحث فعلی و مسائل بعدی دو چیز محور و اساس بحث است و اختلافاتی بین محشین و شراح در همین موارد وجود دارد؛ اول اینکه آیا وقت مختص داریم مثلا از اذان ظهر به اندازه چهار رکعت فقط اختصاص به ظهر دارد یا اینکه وقت مختص نداریم بلکه از اذان ظهر تا مغرب تمام وقت مشترک بین ظهر و عصر می باشد؟ قبلا عرض کردیم که عده ای با دلائلی قائل به وقت اختصاصی شدند و استثناء در روایت "إلا أن هذه قبل هذه" را استثناء متصل گرفتند و اینطور تفسیر کردند که "إلا وقت هذه قبل وقت هذه" و عده ای دیگر نیز قائل به وقت مشترک شدند و استثناء در "إلا أن هذه قبل هذه" را استثناء منقطع به معنای لکن گرفتند و این را در واقع یک حکم دانستند یعنی باید ظهر را قبل از عصر بخواند ولی اگر غفلت و نسیانی شد لا تعاد آن را درست می کند بنابراین بین قائلین به وقت مختص و قائلین به وقت مشترک در اینجا اختلاف نظر وجود دارد.

بحث دوم اینکه تأخر عصر از ظهر لازم است ولی تقدم ظهر بر عصر لازم نیست لذا اگر کسی ظهر را خواند و عصر را نخواند ظهرش درست است ولی اگر کسی عصر را خواند درحالی که ظهر را نخوانده عصرش هم درست نیست چون تأخر عصر از ظهر واجب و لازم است بر خلاف صاحب عروه که دیروز خواندیم تقدم ظهر بر عصر را واجب می داند.

آیت الله خوئی در التفتیح در مورد بحث دیروز یعنی مسئله ۸ از مسائل اوقات عروه اشکالی دارد به این بیان که: «و عندي فيما ذكره إشكال، بل الأظهر في العصر المقدم على الظهر سهوا صحتها و احتسابها ظهرا ان كان التذکر بعد الفراغ لقوله عليه السلام: "إنما هي أربع مكان أربع" في النص الصحيح ولكن الأحوط الإتيان بأربع ركعات بقصد ما في الذمة من دون تعيين انها ظهر أو عصر و ان كان في الأثناء عدل، من غير فرق في الصورتين بين كونه في الوقت المشترك أو المختص.»^۱

نص صحیح که در کلام ایشان ذکر شده را دیروز خواندیم و گفتیم که در باب ۶۳ از ابواب مواقیت الصلاة وسائل الشیعه ذکر شده و البته در این باب که مفصل هم هست روایات زیادی بیان شده، عنوان باب این بود: "باب وجوب الترتیب بین الفرائض أداء وقضاء ووجوب العدول بالنية إلى السابقة إذا ذكرها في أثناء الصلاة أداء وقضاء جماعة ومنفردا".

خبر اول از این باب ۶۳ بسیار مفصل است و احکام مختلفی در آن ذکر شده، دیروز سندش را خواندیم و گفتیم که صحیح السند است و اما محل استشهاد ما این بخش از خبر می باشد: ﴿وقال: إذا نسيت الظهر حتى صليت العصر فذكرتها وأنت في الصلاة أو بعد فراغك فانوها الأولى ثم صل العصر، فإنما هي أربع مكان أربع.﴾^۲

آیت الله خوئی با اتکاء به این حدیث فرموده آن نماز عصری که خواندی ظهر تلقی کن و دیگر فرقی بین

^۱ التفتیح فی شرح العروة الوثقی، سید ابوالقاسم خوئی، ج ۶، ص ۲۸۷.

^۲ وسائل الشیعة، شیخ حرعاملی، ج ۳، ص ۲۱۱، ابواب مواقیت الصلاة، باب ۶۳،

حدیث ۱، ط الاسلامیة.

خلاصه دو چیز محور است؛ اول همینکه در وقت مختص بوده یا در وقت مشترک و دوم وجوب تأخر عصر از ظهر که اگر اینطور نباشد عصر باطل است.

در خبر بعدی اینطور گفته شده: ﴿وَعَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ مَعْلَى بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْوَشَاءِ، عَنِ أَبَانَ بْنِ عَثْمَانَ، عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ رَجُلٍ نَسِيَ صَلَاةً حَتَّى دَخَلَ وَقْتُ صَلَاةٍ أُخْرَى، فَقَالَ: إِذَا نَسِيَ الصَّلَاةَ أَوْ نَامَ عَنْهَا صَلَّى حِينَ يَذْكُرُهَا، فَإِذَا ذَكَرَهَا وَهُوَ فِي صَلَاةٍ بَدَأَ بِالنِّيِّ نَسِيًّا، وَإِنْ ذَكَرَهَا مَعَ إِمَامٍ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ أَتَمَّهَا بِرُكْعَةٍ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ صَلَّى الْعَتَمَةَ بَعْدَهَا، وَإِنْ كَانَ صَلَّى الْعَتَمَةَ وَحْدَهُ فَصَلَّى مِنْهَا رُكْعَتَيْنِ ثُمَّ ذَكَرَ أَنَّهُ نَسِيَ الْمَغْرِبَ أَتَمَّهَا بِرُكْعَةٍ فَتَكُونُ صَلَاتَهُ لِلْمَغْرِبِ ثَلَاثَ رُكْعَاتٍ ثُمَّ يَصَلِّي الْعَتَمَةَ بَعْدَ ذَلِكَ. وَرَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ مِثْلَهُ.﴾^۴.

خبر بعدی: ﴿مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ، عَنِ حَمَادٍ، عَنِ الْحَلْبِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ رَجُلٍ أَمَّ قَوْمًا فِي الْعَصْرِ فَذَكَرَ وَهُوَ يَصَلِّي بِهِمْ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ صَلَّى الْأُولَى، قَالَ فَلْيَجْعَلْهَا الْأُولَى الَّتِي فَاتَتْهُ وَيَسْتَأْنِفِ الْعَصْرَ وَقَدْ قَضَى الْقَوْمَ صَلَاتَهُمْ.﴾^۵.

خلاصه فقهاء ما در این روایات اولاً وقت مختص و مشترک را در نظر گرفته اند و ثانیاً وجوب تأخر عصر از ظهر و بعداً خواهیم خواند که در تمام عدول ها این تأخر عصر از ظهر و تأخر عشاء از مغرب رکن و اصل می باشد و اگر این تأخر نباشد نماز باطل است.

بقیه بحث بماند برای روز شنبه إن شاء الله تعالی

والحمد لله رب العالمین و صلی الله

علی محمد و آله الطاهرين

اینکه آن عصر را در اول وقت که مخصوص ظهر است بجای ظهر خوانده ای یا در وقت مشترک خوانده ای نگذاشته زیرا ایشان قائل به وقت مختص نیست بر خلاف امام و آقای بروجردی و دیگران که قائل به وقت مختص هستند و نماز را در فرض مذکور باطل می دانند.

همانطور که ملاحظه می فرمائید در این حدیث وقت مختص یا مشترک ذکر نشده لذا آنهایی که قائلند در وقت مخصوص خوانده شود باطل است این حدیث را حمل می کنند بر وقت مشترک ولی آیت الله خوئی این حدیث را اعم گرفته منتهی چون ما ادله زیادی دال بر ثبوت وقت مختص داریم ما نیز ناچاریم این حدیث را حمل بر وقت مشترک کنیم که در این صورت اولی را ظهر قرار می دهیم ولو اینکه به نیت عصر خواندیم و تمامش کردیم و بعد نماز عصر را می خوانیم.

خبری که خواندیم مفصل است و مطالب زیادی دارد من جمله اینکه: ﴿وَإِنْ كُنْتَ قَدْ ذَكَرْتَ أَنْكَ لَمْ تَصَلِّ الْعَصْرَ حَتَّى دَخَلَ وَقْتُ الْمَغْرِبِ وَلَمْ تَخْفِ فُوتَهَا فَصَلِّ الْعَصْرَ ثُمَّ صَلِّ الْمَغْرِبَ، فَإِنْ كُنْتَ قَدْ صَلَّيْتَ الْمَغْرِبَ فَقَمِ فَصَلِّ الْعَصْرَ وَإِنْ كُنْتَ قَدْ صَلَّيْتَ مِنَ الْمَغْرِبِ رُكْعَتَيْنِ ثُمَّ ذَكَرْتَ الْعَصْرَ فَانُوهَا الْعَصْرَ ثُمَّ قَمِ فَأَتَمَّهَا رُكْعَتَيْنِ ثُمَّ تَسَلَّمَ ثُمَّ تَصَلَّى الْمَغْرِبَ.

فَإِنْ كُنْتَ قَدْ صَلَّيْتَ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَنَسِيتَ الْمَغْرِبَ فَقَمِ فَصَلِّ الْمَغْرِبَ، وَإِنْ كُنْتَ ذَكَرْتَهَا وَقَدْ صَلَّيْتَ مِنَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ رُكْعَتَيْنِ أَوْ قَمْتَ فِي الثَّلَاثَةِ فَانُوهَا الْمَغْرِبَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَمِ فَصَلِّ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ.﴾^۳.

^۴ وسائل الشیعة، شیخ حرعاملی، ج ۳، ص ۲۱۲، ابواب مواقیب الصلاة، باب ۶۳، حدیث ۲، ط الاسلامیة.

^۵ وسائل الشیعة، شیخ حرعاملی، ج ۳، ص ۲۱۳، ابواب مواقیب الصلاة، باب ۶۳، حدیث ۳، ط الاسلامیة.

^۳ وسائل الشیعة، شیخ حرعاملی، ج ۳، ص ۲۱۱، ابواب مواقیب الصلاة، باب ۶۳، حدیث ۱، ط الاسلامیة.